

Udskriftsdato: mandag den 12. januar 2026

VEJ nr 9461 af 07/06/2023 (Gældende)

Vejledning om normalforretningsorden for kommunalbestyrelser

Ministerium: Indenrigs- og Sundhedsministeriet

Journalnummer: Indenrigs- og Sundhedsmin., j.nr. 2023 - 863

Vejledning om normalforretningsordenen for kommunalbestyrelser

Indledning

Denne vejledning indeholder som bilag I en revideret normalforretningsordenen for kommunerne. Vejledningen og bilaget erstatter cirkulære nr. 129 af 27. juni 1969 om normalvedtægt og normalforretningsordenen for primærkommuner.

Baggrunden for denne nye udgave af normalforretningsordenen er først og fremmest et ønske om at bringe normalforretningsordenens indhold i overensstemmelse med gældende lovgivning, herunder at tage højde for de relevante mellemliggende ændringer af lov om kommunernes styrelse. Herudover er der foretaget en let sproglig modernisering af forretningsordenens tekst.

Vejledningen indeholder ikke herudover væsentlige nye elementer, og den er heller ikke udtryk for ændringer af gældende ret. Eksempelvis indebærer den ændrede formulering af § 1, stk. 1 og 2, i normalforretningsordenen ingen ændringer i, hvilke sager der kan – og dermed skal – behandles for lukkede døre.

Normalforretningsordenens retlige karakter og betydningen heraf

Efter § 2, stk. 4, i lov om kommunernes styrelse vedtager kommunalbestyrelsen selv sin forretningsorden. Indholdet af normalforretningsordenen i bilag I er således vejledende.

Normalforretningsordenen afspejler imidlertid en række regler, som udgør lovgivning og derfor ikke kan fraviges af den enkelte kommunalbestyrelse. Det er navnlig regler i lov om kommunernes styrelse og almindelige retsgrundsætninger.

I bilag I er det med en udtrykkelig henvisning angivet, hvor normalforretningsordenen gengiver eller udtrykker indholdet af en lovbestemmelse, hvis indhold ikke kan fraviges.

Som eksempler på andre bindende regler, herunder (ellers) uskrevne retsgrundsætninger, der er kommet til udtryk i normalforretningsordenen, kan nævnes:

- § 2, 1. pkt., hvorefter et medlem, der er forhindret i at deltage i et kommunalbestyrelsesmøde, skal give borgmesteren besked herom.
- § 2, 2. pkt., hvorefter det skal anføres i beslutningsprotokollen, hvilke medlemmer der har været fraværende til et møde.
- § 3, stk. 1, hvorefter borgmesteren skal sætte en sag på dagsordenen for førstkommande ordinære møde, hvis medlemmet senest 8 dage forud for mødet har indgivet skriftlig anmodning herom. Bestemmelsen er udtryk for en bindende regel om, at medlemmers anvendelse af deres initiativret efter § 11, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse ikke kan gøres afhængig af, at et skriftligt forslag herom indleveres *mere* end 8 dage før mødet.
- § 8, stk. 1, 2. pkt., 1. led, hvorefter et inhabilt medlem skal forlade lokalet under forhandlingen og afstemningen om den pågældende sag. Se herved også forvaltningslovens § 3, stk. 3.
- § 8, stk. 1, 2. pkt., 2. led, hvorefter et kommunalbestyrelsesmedlem ikke er afskåret fra at deltage i kommunalbestyrelsens forhandling og afstemning om, hvorvidt vedkommende er inhabil. Dette gælder uanset formuleringen af forvaltningslovens § 6, stk. 3.
- § 9, hvorefter medlemmerne kun kan deltage i kommunalbestyrelsens afstemninger, når de er til stede under disse. Bestemmelsen er en følge af mødepligten i kommunalbestyrelsen, der bl.a. udelukker clearingaftaler.

- § 10, stk. 4, 1. pkt., hvorefter valg ikke må være hemmelige.
- § 11, stk. 1, hvorefter ændrings- og underændringsforslag kan fremsættes, så længe afstemning ikke er påbegyndt. Bestemmelsen giver det enkelte medlem ret til at fremsætte ændrings- og underændringsforslag, indtil afstemning påbegyndes, og afskærer denne ret efter dette tidspunkt. Skal sådanne forslag fremsættes senere, kræver det kommunalbestyrelsens godkendelse. Der findes en supplerende regel i § 11, stk. 2, om mulig fastsættelse af kortere frister for ændringsforslag i sager, der skal undergives to behandlinger.
- § 11, stk. 3, 1. pkt., hvorefter det, når borgmesteren har modtaget ændrings- eller underændringsforslag, påhviler vedkommende snarest at gøre de øvrige medlemmer bekendt hermed.
- § 11, stk. 3, 2. pkt., hvorefter afstemning om ændringsforslag skal ske før afstemning om hovedforslaget, og afstemning om underændringsforslag skal ske før afstemning om ændringsforslag. Dette kan fraviges af en *enig* kommunalbestyrelse.
- § 11, stk. 4, hvorefter procedureforslag kan fremsættes, så længe afstemning ikke er påbegyndt. Bestemmelsen giver det enkelte medlem ret til at fremsætte sådanne forslag, indtil afstemning om sagen påbegyndes, og afskærer denne ret efter dette tidspunkt. Skal et procedureforslag fremsættes senere, kræver det kommunalbestyrelsens godkendelse. Ved procedureforslag forstås forslag, der vedrører et forslags behandling, før kommunalbestyrelsen vedtager det.

En væsentlig del af normalforretningsordenens bestemmelser er således udtryk for regler, der ville binde kommunalbestyrelsen og dens medlemmer, selv om de ikke var nedfældet i en forretningsorden. Ikke desto mindre er det hensigtsmæssigt, at de regler om afvikling af møder og behandling af forslag m.v. samt om borgmesterens beføjelser i den henseende, som er gældende i den enkelte kommunalbestyrelse, er samlet i et enkelt tilgængeligt dokument.

På den baggrund er det Indenrigs- og Sundhedsministeriets opfattelse, at bestemmelsen i § 2, stk. 4, i lov om kommunernes styrelse er udtryk for, at enhver kommunalbestyrelse skal have en skriftlig forretningsorden. Efter ministeriets opfattelse er det også hensigtsmæssigt, at kommunalbestyrelsens forretningsorden er tilgængelig for offentligheden f.eks. på kommunens hjemmeside, og der er indsat en bestemmelse herom i bilag I.

Det forhold, at kommunalbestyrelsen fastsætter sin egen forretningsorden, betyder bl.a., at kommunalbestyrelsen i sin forretningsorden kan udelade regler fra normalforretningsordenen, der ikke er udtryk for gældende ret. Det gælder eksempelvis bestemmelsen i § 1, stk. 4, om, at sager for lukkede døre så vidt muligt behandles sidst. Det betyder også, at kommunalbestyrelsen i sin forretningsorden kan medtage andre regler om behandlingen af sagerne og mødets afvikling end dem, der er angivet i normalforretningsordenen, når disse ikke er i strid med gældende lovgivning. Det er f.eks. muligt og naturligt at optage eventuelle bestemmelser om taletidsbegrænsninger eller om varigheden af kommunalbestyrelsens møder i kommunalbestyrelsens forretningsorden, jf. herved § 8, stk. 3, i lov om kommunernes styrelse.

Det forhold, at kommunalbestyrelsen fastsætter sin egen forretningsorden, og at normalforretningsordenen i bilag I alene er vejledende, betyder yderligere, at kommunalbestyrelsen ikke er forpligtet til at revidere sin forretningsorden i overensstemmelse med de regler i bilag I, som er udtryk for gældende ret. Reviderer kommunalbestyrelsen ikke sin forretningsordenen, må den eksisterende forretningsorden som hidtil forstås i overensstemmelse med gældende ret, selv om forretningsordenens bestemmelser angiver en forældet retstilstand. Det vil dog være hensigtsmæssigt, at kommunalbestyrelsen ved given lejlighed reviderer sin forretningsorden, hvis den indeholder regler, der ikke længere er udtryk for gældende ret.

Tilsyn

Den kommunale tilsynsmyndighed (Ankestyrelsen) fører tilsyn med, at kommunalbestyrelsens forretningsorden er i overensstemmelse med lovgivningen, samt med om kommunalbestyrelsen overholder sin forretningsorden, jf. § 48, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet, den 7. juni 2023

NIKOLAJ STENFALK

/ Lise Brandi-Hansen

Normalforretningsorden for kommunalbestyrelser*Kommunalbestyrelsens møder*

§ 1. Kommunalbestyrelsens møder er offentlige. Kommunalbestyrelsen kan dog bestemme, at en sag skal behandles for lukkede døre, når dette er nødvendigt på grund af sagens beskaffenhed, jf. lov om kommunernes styrelse § 10, stk. 1. Dog skal sager om hjælp til enkeltpersoner behandles for lukkede døre, jf. § 17 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Stk. 2. Borgmesteren angiver i dagsordenen, jf. § 3, stk. 2, hvis en sag efter borgmesterens opfattelse skal behandles for lukkede døre. Dette er ud over de i stk. 1, sidste pkt., nævnte sager, kun sager, under hvis behandling der vil blive eller forventes at blive fremdraget fortrolige oplysninger, jf. § 27 i forvaltningsloven.

Stk. 3. Spørgsmålet om, hvorvidt en sag giver grundlag for dørlukning, skal forud forhandles for lukkede døre, hvis dette bestemmes af kommunalbestyrelsen eller borgmesteren, jf. lov om kommunernes styrelse § 10, stk. 1.

Stk. 4. Sager, der behandles for lukkede døre, behandles så vidt muligt sidst.

Stk. 5. Enhver har adgang til at overvære kommunalbestyrelsens offentlige møder under iagttagelse af god ro og orden. Forstyrrer en tilhører forhandlingerne, kan borgmesteren udelukke den pågældende eller om nødvendigt samtlige tilhørere fra mødet. Borgmesteren kan reservere særlige pladser for pressens repræsentanter.

§ 2. Er et medlem forhindret i at deltage i et kommunalbestyrelsesmøde, meddeler medlemmet borgmesteren dette, herunder fraværsårsagen, inden mødets afholdelse. I beslutningsprotokollen anføres for hvert enkelt møde, hvilke medlemmer der har været fraværende.

Udsendelse af dagsorden og sagsmateriale

§ 3. Har et medlem senest 8 dage forud for et ordinært møde indgivet skriftlig anmodning om behandling af en sag, sætter borgmesteren denne sag på dagsordenen for førstkommande møde, jf. lov om kommunernes styrelse § 11, stk. 1.

Stk. 2. Borgmesteren sørger for, at en dagsorden og det fornødne materiale, herunder eventuelle udvalgserklæringer, til bedømmelse af de sager, der er optaget på dagsordenen, udsendes til medlemmerne senest 4 hverdage inden kommunalbestyrelsens møder, jf. lov om kommunernes styrelse § 8, stk. 4.

Stk. 3. Kan en sag ikke udsættes, kan kommunalbestyrelsen træffe beslutning i sagen, selv om dagsordenen og det fornødne materiale ikke er udsendt senest 4 hverdage inden mødet. Borgmesteren skal sørge for, at det fremgår af dagsordenen, hvis dagsordenen eller det fornødne materiale ikke udsendes inden for fristen. Begrundelsen for, at sagen ikke kan udsættes, skal ligeledes fremgå af dagsordenen, jf. i det hele lov om kommunernes styrelse § 8, stk. 5.

Beslutningsdygtighed, mødeledelse og sagernes forelæggelse

§ 4. Kommunalbestyrelsen er beslutningsdygtig, når mindst halvdelen af medlemmerne er til stede, jf. lov om kommunernes styrelse § 11, stk. 2.

Stk. 2. Borgmesteren leder kommunalbestyrelsens møder, jf. lov om kommunernes styrelse § 30, 2. pkt. Borgmesteren træffer bestemmelse i alle spørgsmål vedrørende forhandlingernes ledelse og iagttagelse af god orden under mødet. Borgmesteren formulerer de punkter, der skal stemmes om.

Stk. 3. Et medlem, der ønsker ordet, skal henvende sig til borgmesteren, der giver ordet til medlemmerne i den orden, hvori de har begæret det. Begærer flere ordet på én gang, bestemmer borgmesteren den orden, hvori de får adgang til at tale. Ingen må tale uden at rejse sig fra sin plads, og talerne må ikke afbrydes af andre end borgmesteren.

Stk. 4. Ethvert medlem skal efterkomme borgmesterens afgørelser angående overholdelsen af den fornødne orden. Når et medlem i samme møde to gange er kaldt til orden, kan kommunalbestyrelsen efter borgmesterens forslag nægte medlemmet ordet i dette møde.

Stk. 5. Ethvert forslag under forhandlingerne rettes til borgmesteren. Når borgmesteren finder anledning dertil, eller når det begæres af 3 medlemmer, skal det sættes under afstemning, om afslutning af en forhandling skal finde sted.

Stk. 6. Borgmesteren kan lade spørgsmål, der henhører under borgmesterens afgørelse, afgøre af kommunalbestyrelsen.

Stk. 7. Ved borgmesterens forfald leder første (anden) næstformand kommunalbestyrelsens møder, jf. lov om kommunernes styrelse § 6, stk. 4, 1. pkt., og stk. 5, 1. pkt.

§ 5. Sagerne behandles på mødet i den rækkefølge, som borgmesteren bestemmer. Borgmesteren kan fravige den i dagsordenen angivne rækkefølge. Kommunalbestyrelsen afgør dog, i hvilken rækkefølge sagerne skal behandles, når mindst 3 medlemmer kræver afstemning herom.

Stk. 2. Ethvert medlem kan ved mødets begyndelse begære ordet til dagsordenen, herunder om spørgsmål om sagers overflytning fra behandling for lukkede døre til behandling for åbne døre og omvendt.

§ 6. En sag undergives kun én behandling, medmindre andet er bestemt i lovgivningen, eller kommunalbestyrelsen vedtager at undergive den to behandlinger, jf. lov om kommunernes styrelse § 12. Forslag til kommunens årsbudget og flerårige budgetoverslag skal undergives 2 behandlinger, jf. lov om kommunernes styrelse § 38, stk. 1.

Stk. 2. Når en sag undergives 2 behandlinger, stemmes ved 1. behandlingen ikke om sagens realitet, men kun om dens overgang til 2. behandling. Ethvert medlem har ret til at få ordet for at udtale sig om den foreliggende sag, inden kommunalbestyrelsen træffer beslutning om sagens overgang til 2. behandling.

Særlige udvalg

§ 7. Kommunalbestyrelsen nedsætter særlige udvalg efter § 17, stk. 4, i lov om kommunernes styrelse med det antal medlemmer, som kommunalbestyrelsen fastsætter i det enkelte tilfælde.

Stk. 2. Resultatet af udvalgets overvejelser, der gennem vedkommende stående udvalg/økonomiudvalget afgives til borgmesteren, indgår i det fornødne materiale, der udsendes med henblik på kommunalbestyrelsens bedømmelse af sagen, jf. § 3.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan beslutte at henvise en sag, der ikke henhører under et bestemt udvalgs forretningsområde, til et af de bestående udvalg.

Medlemmernes deltagelse i forhandlinger og afstemning

§ 8. Kommunalbestyrelsen træffer beslutning om, hvorvidt et medlem har en sådan interesse i en sag, at medlemmet er udelukket fra at deltage i kommunalbestyrelsens forhandling og afstemning om sagen, jf. lov om kommunernes styrelse § 14, stk. 1. I bekræftende fald skal den pågældende under forhandling og afstemning om sagen forlade lokalet, hvorimod medlemmet ikke er afskåret fra at deltage i kommunalbestyrelsens forhandling og afstemning om, hvorvidt medlemmet skal vige sit sæde under den pågældende sags behandling.

Stk. 2. Et medlem skal underrette kommunalbestyrelsen, hvis der foreligger forhold, der kan give anledning til tvivl om medlemmets habilitet, jf. lov om kommunernes styrelse § 14, stk. 2.

§ 9. Medlemmerne kan kun deltage i kommunalbestyrelsens afstemninger, når de er til stede under disse.

Afstemninger, ændrings- og underændringsforslag

§ 10. Afstemning sker ved, at medlemmerne rejser sig fra deres pladser, ved håndsoprækning eller ved elektronisk afstemning. Kontraprøve foretages.

Stk. 2. Alle beslutninger tages ved stemmeflerhed, for så vidt andet ikke er særligt bestemt i lovgivningen, jf. lov om kommunernes styrelse § 11, stk. 3.

Stk. 3. Skønner borgmesteren, at en sags udfald er så utvivlsom, at afstemning vil være overflødig, udtaler borgmesteren dette med angivelse af sin opfattelse med hensyn til sagens afgørelse. Forlanger intet medlem herefter afstemning, kan borgmesteren erklære sagen for afgjort i overensstemmelse med den af borgmesteren angivne opfattelse.

Stk. 4. Valg foregår ved skriftlig afstemning, der ikke må være hemmelig. Stemmesedler tilvejebringes og udleveres af borgmesteren. Finder borgmesteren det sandsynligt, at kommunalbestyrelsen vil vælge eller genvælge en bestemt kandidat, kan borgmesteren stille forslag om, at den pågældende vælges uden skriftlig afstemning. Forlanger intet medlem herefter sådan afstemning, er den foreslåede kandidat valgt.

§ 11. Ændrings- og underændringsforslag kan fremsættes, så længe afstemning ikke er påbegyndt, og behøver ikke at fremsættes under 1. behandling af en sag, der skal undergives 2 behandlinger, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan med hensyn til sager, som undergives 2 behandlinger, fastsætte en frist for fremsættelse af ændringsforslag og efter omstændighederne også af underændringsforslag. I så fald kan de ikke fremsættes efter fristens udløb, medmindre kommunalbestyrelsen med stemmeflerhed samtykker deri.

Stk. 3. Er ændrings- og underændringsforslag ikke bragt til medlemmernes kundskab før 2. behandlingen af en sag, giver borgmesteren ved forhandlingens begyndelse meddelelse om forslagene, for så vidt de da foreligger. Borgmesteren bestemmer, i hvilken orden der skal stemmes om ændringsforslagene, men afstemningen om disse skal altid ske før afstemningen om hovedforslaget, og afstemningen om underændringsforslag skal altid ske før afstemning om ændringsforslag.

Stk. 4. Forslag om nedsættelse af udvalg, om en sags henvisning til et udvalg eller til fortsat behandling i et udvalg og andre procedureforslag kan fremsættes, så længe afstemning om sagen ikke er begyndt. Når sådant forslag fremsættes, efter at forhandlingerne om sagen er begyndt, standses disse, hvorefter kommunalbestyrelsen træffer beslutning om procedureforslaget.

Flertalsvalg

§ 12. Ved flertalsvalg er den kandidat valgt, som opnår stemmer fra et flertal af de tilstedeværende medlemmer. Opnås sådant flertal ikke ved 1. afstemning, foretages ny afstemning. Ved 2. afstemning er en kandidat valgt, hvis den pågældende opnår stemmer fra et flertal af de tilstedeværende medlemmer, eller hvis der kun afgives stemmer på den pågældende. Bringer 2. afstemning heller ikke nogen afgørelse, foretages bundet valg mellem de to, der ved 2. afstemning har fået flest stemmer, således at det ved stemmelighed afgøres ved lodtrækning, der foretages af borgmesteren, på hvilke to der ved det bundne valg (3. afstemning) skal stemmes. Står stemmerne lige ved 3. afstemning, træffes afgørelsen ved lodtrækning, der foretages af borgmesteren, jf. i det hele lov om kommunernes styrelse § 24, stk. 1.

Stk. 2. Ved ansættelse i kommunens tjeneste foretages valget mellem flere ansøgere på den i stk. 1 angivne måde, jf. lov om kommunernes styrelse § 24, stk. 2.

Forholdstalsvalg

§ 13. Kommunalbestyrelsens valg af to eller flere medlemmer til udvalg, kommissioner, bestyrelser og lignende foretages som forholdstalsvalg, jf. lov om kommunernes styrelse § 25, stk. 1.

Stk. 2. Forholdstalsvalg foretages efter følgende regler: Kommunalbestyrelsens medlemmer deles i de grupper, hvori medlemmerne har anmeldt for borgmesteren at ville stemme sammen ved det pågældende valg. Ved valg til økonomiudvalg og stående udvalg skal dog foretages samme gruppeanmeldelse. Hver gruppes medlemstal deles med 1, 2, 3 osv. De herefter fremkomne kvotienter angiver den rækkefølge, i hvilken de enkelte grupper kan vælge deres repræsentanter. Er to eller flere kvotienter lige store, afgøres rækkefølgen ved lodtrækning, der foretages af borgmesteren. Når det antal repræsentanter, der tilkommer de enkelte grupper, er bestemt, skal grupperne straks meddele borgmesteren, hvilke personer der udpeges til de dem tilfaldne pladser. Giver en gruppe afkald på sin ret til at få en eller flere repræsentanter, fordeles de ledigblevne pladser mellem de andre grupper på den foran angivne måde, jf. i det hele lov om kommunernes styrelse § 24, stk. 3.

Stk. 3. Skal valg af medlemmer til udvalg, kommissioner, bestyrelser og lignende foretages både blandt medlemmer og ikke-medlemmer af kommunalbestyrelsen, foretages valget af samtlige de medlemmer, kommunalbestyrelsen skal vælge, ved et forholdstal for hvert udvalg m.v. for sig. Grupperne kan i den rækkefølge, som mandaterne tilfalder dem, udpege medlemmer eller ikke-medlemmer af kommunalbestyrelsen, indtil den ene eller den anden art af pladserne er besat, jf. i det hele lov om kommunernes styrelse § 26.

Stk. 4. Ved kommunalbestyrelsens valg af medlemmer til udvalg, kommissioner, bestyrelser og lignende, hvori borgmesteren eller en udvalgsformand skal have sæde, regnes den pågældendes plads som den ene af de pladser, der kan tilkomme den gruppe inden for kommunalbestyrelsen, som vedkommende ved det pågældende valg har anmeldt at tilhøre, jf. lov om kommunernes styrelse § 25, stk. 2.

Stk. 5. Udpeges et medlem af et udvalg, en kommission, en bestyrelse eller lignende af kommunalbestyrelsen i enighed eller i øvrigt uden afstemning, skal der samtidig træffes bestemmelse om, hvilken gruppe der ved ledighed skal besætte den pågældende plads, jf. stk. 6.

Stk. 6. Udtræder et medlem i valgperiodens løb af et udvalg, en kommission, en bestyrelse eller lignende, hvori medlemmet er indvalgt af en bestemt gruppe inden for kommunalbestyrelsen, besættes den ledigblevne plads af den samme gruppe, jf. lov om kommunernes styrelse § 28, stk. 1.

Beslutningsprotokol m.v.

§ 14. Kommunalbestyrelsens beslutninger indføres under møderne i beslutningsprotokollen af kommunalbestyrelsens sekretær. Borgmesteren tilkendegiver, hvad der skal indføres, jf. lov om kommunernes styrelse § 30, 2. pkt.

Stk. 2. Ethvert medlem, som har deltaget i mødet, kan forlange sin afvigende mening kort tilført beslutningsprotokollen og ved sager, der skal fremsendes til anden myndighed, kræve, at denne samtidig gøres bekendt med indholdet af protokollen, jf. lov om kommunernes styrelse § 13, stk. 2, 1. pkt. Ønsker medlemmet ved sagens fremsendelse at ledsage denne med en begrundelse for sit standpunkt, jf. lov om kommunernes styrelse § 13, stk. 2, 2. pkt., skal vedkommende meddele dette til borgmesteren, der fastsætter en frist for aflevering af begrundelsen.

Stk. 3. Beslutningsprotokollen skal ved hvert mødes afslutning, efter at det tilførte er oplæst, underskrives af samtlige medlemmer, der har deltaget i mødet, jf. lov om kommunernes styrelse § 13, stk.

1. Medlemmerne kan ikke under henvisning til deres stemmeafgivning eller andre grunde vægre sig ved at underskrive protokollen.

Spørgsmål vedrørende forretningsordenens forståelse

§ 15. Ethvert medlem er forpligtet til foreløbig at rette sig efter borgmesterens afgørelse med hensyn til forståelsen af forretningsordenens bestemmelser, men spørgsmålet kan indbringes for kommunalbestyrelsen i dennes næste møde.

Ikrafttrædelse, ændring og offentliggørelse af forretningsordenen

§ 16. Denne forretningsorden træder i kraft -----

Stk. 2. Ændringer af forretningsordenen skal behandles i to ordinære kommunalbestyrelsesmøder.

Stk. 3. Forretningsordenen skal være offentligt tilgængelig.